

УДК 343.13

DOI <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2024.86.5.20>

ОСОБЛИВОСТІ РОЗСЛІДУВАННЯ КРИМІНАЛЬНИХ ПРОВАДЖЕНЬ ЗА ФАКТАМИ ПРИВЛАСНЕННЯ, РОЗТРАТИ МАЙНА АБО ЗАВОЛОДІННЯ НИМ ШЛЯХОМ ЗЛОВЖИВАННЯ СЛУЖБОВИМ СТАНОВИЩЕМ У СФЕРІ БУДІВНИЦТВА ЗАКЛАДІВ ДЛЯ ДІТЕЙ

Черненко М.П.,
*кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри правоохоронної діяльності
та загальноправових дисциплін,
Національний університет «Чернігівська політехніка»*

Черненко М.П. Особливості розслідування кримінальних проваджень за фактами привласнення, розтрати майна або заволодіння ним шляхом зловживання службовим становищем у сфері будівництва закладів для дітей.

У цій статті розглянуто основні складові криміналістичної характеристики кримінальних правопорушень щодо привласнення, розтрати майна або заволодіння ним шляхом зловживання службовим становищем у сфері будівництва закладів для дітей, які включають: спосіб учинення викрадення матеріальних цінностей та грошових коштів; дані про основні обставини вчинення кримінального правопорушення (час, обстановка, місце, обставини); відомості про особу правопорушника; відомості щодо предмету злочинного посягання. Значну увагу приділено характеристиці найпоширеніших способів вчинення кримінальних правопорушень цієї категорії, до яких відносяться розкрадання різних видів, що вчиняють службові особи.

Акцентовано увагу на судовій практиці розгляду кримінальних проваджень даної категорії судами першої інстанції, що дозволило визначитись з найбільш поширеними способами вчинення привласнення, розтрати майна, заволодіння ним шляхом зловживання службовим становищем щодо будівництва навчальних закладів, закладів охорони здоров'я, соціального захисту та інших у сфері охорони дитинства.

Виходячи з аналізу судової практики, автор визначає найбільш поширені види розкрадань чужого майна у сфері будівництва: заволодіння коштами, що виділені для будівництва, шляхом зловживання службовою особою своїм службовим становищем; привласнення виділених на будівництво або закупівлю будівельних матеріалів коштів, шляхом зловживання службовим становищем; розтрата коштів, виділених на будівництво, шляхом зловживання службовим становищем.

Автор доходить висновку, що усі елементи криміналістичної характеристики злочинів у сфері будівництва є надзвичайно важливими в контексті протидії досліджуванім кримінальним правопорушенням. На них обов'язково потрібно звертати увагу під час розслідування усіх категорій злочинів у сфері будівництва, оскільки будівельна галузь надзвичайно багатогранна та містить у собі складні взаємопов'язані процеси фінансового, матеріального, документального обігу, кожен з яких характеризується притаманними лише йому особливостями, закономірностями та прогалинами законодавчого забезпечення.

Ключові слова: розслідування, кримінальне провадження, привласнення, розтрати майна, заволодіння майном, зловживання службовим становищем, будівництво закладів, криміналістична характеристика.

Chernenok M.P. Peculiarities of investigation of criminal proceedings on the facts of misappropriation, embezzlement or seizure of property by abuse of office in the field of construction of institutions for children.

This article examines the main components of the criminalistics characterization of criminal offenses of misappropriation, embezzlement or seizure of property by abuse of office in the field of construction

of institutions for children, which include: the method of committing the theft of material assets and funds; data on the main circumstances of the criminal offense (time, setting, place, circumstances); 3) information about the identity of the offender; 4) information about the subject of the criminal offense. Considerable attention is paid to the characterization of the most common methods of committing criminal offenses of this category, which include embezzlement of various types committed by officials.

The author focuses on the court practice of consideration of criminal proceedings of this category by the courts of first instance, which allowed to determine the most common ways of committing misappropriation, embezzlement of property, and seizure of property by abuse of office in relation to the construction of educational, healthcare, social protection and other institutions in the field of child protection.

Based on the analysis of case law, the author identifies the most common types of embezzlement of other people's property in the construction sector: misappropriation of funds allocated for construction by an official through abuse of his/her official position; misappropriation of funds allocated for construction or purchase of construction materials through abuse of official position; embezzlement of funds allocated for construction through abuse of official position.

The author concludes that all elements of the forensic characterization of crimes in the field of construction are extremely important in the context of combating the criminal offenses under study. They must be taken into account when investigating all categories of crimes in the construction sector, since the construction industry is extremely multifaceted and contains complex interrelated processes of financial, material and documentary circulation, each of which is characterized by its own specific features, patterns and gaps in legislative support.

Key words: investigation, criminal proceedings, misappropriation, embezzlement, seizure of property, abuse of office, construction of facilities, forensic characterization.

Постановка проблеми. Захист дитинства являє собою комплекс державних і суспільних заходів, спрямованих на створення умов для гармонійного розвитку, належного виховання та реалізації прав дитини.

Організація охорони дитинства неможлива без розвитку мережі навчальних закладів, закладів охорони здоров'я, соціального захисту, а також позашкільних навчальних закладів, діяльність яких спрямована на забезпечення дозвілля, відпочинку та оздоровлення дітей, зміцнення їх матеріально-технічної бази.

Найбільше кримінальних проваджень (близько 70%) розпочато за фактами незаконного розпорядження, привласнення бюджетних коштів, які мали бути спрямовані на будівництво чи реконструкцію освітніх закладів, закладів охорони здоров'я, соціального захисту та інших об'єктів інфраструктури, призначеної для дітей. Водночас проблемними питаннями є забезпечення розумних строків їх розслідування, зволікання з проведенням необхідних слідчих (розшукових) дій та призначенням судових експертів.

Мета статті полягає у визначенні особливостей розслідування кримінальних проваджень, пов'язаних із фактами привласнення, розтрати майна або заволодіння ним шляхом зловживання службовим становищем у сфері будівництва закладів для дітей. Дослідження спрямоване на виявлення специфіки таких кримінальних правопорушень, аналіз судової практики зазначеної категорії проваджень та визначення основних джерел доказів у зазначених кримінальних провадженнях.

Стан опрацювання проблематики. Важливими науковими доробками у сфері розслідування кримінальних проваджень за фактами привласнення, розтрати майна або заволодіння ним шляхом зловживання службовим становищем у сфері будівництва є роботи таких авторів, як А.А. Вознюк, І.В. Гловюк, А.П. Запотоцький, А.В. Іщенко, С.В. Кучменко, В.В. Пясковський, Ю.М. Чорноус та інші.

Виклад основного матеріалу. Аналіз теоретичних положень щодо криміналістичної характеристики кримінальних правопорушень у сфері будівництва дає підстави для визначення складових криміналістичної характеристики цього виду правопорушень, який включає: спосіб учинення викрадення матеріальних цінностей та грошових коштів; дані про основні обставини вчинення кримінального правопорушення (час, обстановка, місце, обставини); 3) відомості про особу правопорушника; 4) відомості щодо предмету злочинного посягання [1, с. 213].

Особливої уваги заслуговує, на нашу думку, саме спосіб вчинення кримінального правопорушення, оскільки цей елемент криміналістичної характеристики відображає та конкретизує пев-

ні дії підозрюваного, спрямовані на досягнення злочинного результату. Встановлення способу вчинення протиправного діяння дозволяє вирішити одне з головних питань досудового розслідування – здійснити вірну кваліфікацію кримінального правопорушення, визначитись з обсягом слідчо-оперативних заходів, необхідних для доведення вини (чи невинуватості) конкретної особи у вчиненні кримінального правопорушення. У зв'язку з цим, спосіб вчинення, як складова об'єктивної сторони кримінального правопорушення, завжди був і залишається визначальним елементом діяльності слідчого по розкриттю та розслідуванню будь-якого протиправного діяння. Адже на етапі, коли ще не встановлено винного, спосіб учинення злочину (через утворені сліди та їх характерні особливості) дає змогу вирішувати завдання стосовно встановлення особи злочинця, а за наявності підозрюваного – визначати зміст і ступінь протиправності здійснених ним дій [1, с. 214].

З об'єктивної сторони злочин, передбачений ст. 191 Кримінального кодексу (далі – КК) України, може бути вчинений у формі: привласнення чужого майна, яке було ввірене особі чи перебувало у її віданні (ч. 1 ст. 191 КК України); розтрата чужого майна яке було ввірене особі чи перебувало у її віданні (ч. 1 ст. 191 КК України); привласнення, розтрата або заволодіння чужим майном шляхом зловживання службовою особою своїм службовим становищем (ч. 2 ст. 191 КК України) [2, с. 376].

Привласнення полягає у протиправному і безоплатному вилученні (утриманні, неповерненні) винним чужого майна, яке перебувало у його правомірному віданні (управлінні, розпорядженні, зберіганні тощо), з наміром надалі обернути його на свою користь.

Розтрата передбачає незаконне та безоплатне витрачання винним чужого майна, яке перебувало у його правомірному віданні (управлінні, розпорядженні, зберіганні тощо), на користь третіх осіб.

Заволодіння чужим майном шляхом зловживання службовою особою своїм службовим становищем має місце тоді, коли службова особа незаконно обертає чуже майно на свою користь чи користь третіх осіб, використовуючи при цьому своє службове становище [3, с. 412]. Разом з тим, предметом заволодіння може бути й майно, яке безпосередньо не було ввірене винному чи не перебувало у його віданні [4].

Як свідчать результати дослідження судової практики, способи розкрадань та викрадень матеріальних цінностей, коштів у сфері будівництва є досить різноманітними. До найпоширеніших способів вчинення злочинів цієї категорії відносяться розкрадання різних видів, що вчиняють службові особи. Вони полягають в протиправному, умисному оберненні особою певним способом чужого (державного, комунального чи приватного) майна на свою користь, або на користь інших осіб. Водночас вивчення судової практики показало, що найбільш розповсюдженими є крадіжки будівельних матеріалів, інструменту, техніки, особистих речей осіб, що перебувають на об'єкті будівництва тощо [5, с. 42].

Вивчення практики розгляду кримінальних проваджень даної категорії судами першої інстанції дозволило визначитись з найбільш поширеними способами вчинення привласнення, розтрата майна, заволодіння ним шляхом зловживання службовим становищем щодо будівництва навчальних закладів, закладів охорони здоров'я, соціального захисту та інших у сфері охорони дитинства до яких відносяться:

1. Укладення фіктивних договорів підряду або субпідряду, коли будівельні роботи не насправді проводились, але кошти за їх виконання перераховувались. У цьому випадку, як правило, замовник та виконавець будівництва (підрядник) діють за попередньою змовою між собою з метою заволодіння бюджетними коштами, що супроводжується підробленням офіційних документів щодо будівництва.

Саме такий спосіб вчинення кримінального правопорушення описано в обвинувальному вирокі Кіцманського районного суду Чернівецької області у справі № 718/1743/15-к [6].

2. Внесення завідомо неправдивих відомостей до проектно-кошторисної документації, актів приймання виконаних підрядних робіт форми КБ-2в і довідок про вартість виконаних будівельних робіт та витрати форми КБ-3 щодо обсягів, видів і вартості виконаних ремонтних робіт (використаних у процесі будівництва матеріалів та обладнання), застосування відповідних розцінок та коефіцієнтів при визначенні їх вартості.

Прикладом засудження особи за вчинення кримінального правопорушення у зазначений спосіб є вирок Варвинського районного суду Чернігівської області у справі № 731/513/16-к [7].

3. Невиконання підрядником (субпідрядником) будівництва своїх зобов'язань за договором щодо здійснення певного виду (обсягу) ремонтних робіт, поставлення матеріалів та обладнання, що використовуються під час будівництва, які оплачені замовником будівництва, однак кошти використані підрядником (субпідрядником) на власні цілі.

Про такий спосіб вчинення кримінального правопорушення зазначено у вирокі Новозаводського районного суду міста Чернігова у справі № 751/3899/17-к [8].

Особливим джерелом доказів у кримінальних провадженнях за фактами привласнення, розтрати майна або заволодіння ним шляхом зловживання службовим становищем у сфері будівництва навчальних закладів для дітей є документи.

Кримінальні правопорушення у сфері будівництва вчиняють переважно у зв'язку з виконанням винними особами (замовником будівництва, підрядником та субпідрядником) своїх договірних зобов'язань у процесі будівництва об'єкта та здійснення контролю за його якістю.

Матеріальні сліди привласнення, розтрати майна або заволодіння ним шляхом зловживання службовим становищем у сфері будівництва наявні передусім у документах, які є найпоширенішими джерелами доказів, що зумовлено умисними діями винних осіб не лише з метою вчинення привласнення, розтрати чи заволодіння майном а й вжиттям заходів задля прикриття власних незаконних дій шляхом спотворення даних щодо об'єму та вартості виконаних будівельних робіт, внесення недостовірних відомостей до проектно-кошторисної документації, документів бухгалтерського обліку та фінансової звітності [9, с. 67].

З огляду на зазначене, після внесення відомостей до Єдиного реєстру досудових розслідувань слідчого (детективу) в першу чергу необхідно вживати заходів щодо вилучення та дослідження вказаних документів, які можуть бути отримані останнім у порядку ч. 2 ст. 93 Кримінального процесуального кодексу (далі – КПК) України шляхом направлення запитів до органів державної влади, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ, організацій, службових та фізичних осіб, або в порядку тимчасового доступу до речей і документів згідно з вимогами глави 15 розділу I КПК України [10].

Документи, які є джерелами доказів у кримінальних провадженнях за фактами привласнення, розтрати майна або заволодіння ним шляхом зловживання службовим становищем у сфері будівництва закладів для дітей, залежно від осіб, у володінні яких вони перебувають, можна умовно розділити на такі групи:

1) документи замовника будівництва та підрядника, субпідрядника (суб'єкта підприємницької діяльності, установи та організації), що пов'язані з укладенням та виконанням договорів з будівництва певного об'єкта;

2) документи установ, підприємств, організацій (замовника послуг з будівництва об'єкта, банківських установ, органів державної казначейської служби), які наділені правом володіння чи розпорядження коштами з цільовим призначенням на будівництво об'єкта (розрахунково-платіжні відомості, платіжні трансакції, платіжні доручення тощо);

3) документи органів, уповноважених на здійснення контрольних функцій у сфері будівництва (акти ревізії (аудиту) фінансово-господарської діяльності замовника та виконавця будівництва, акти позапланових документальних перевірок, акти зустрічних звірок тощо) [9, с. 78].

Таким чином, на початковому етапі досудового розслідування кримінальних проваджень зазначеної категорії слідчому (детективу) слід орієнтуватись на збирання доказів, які можуть міститися у таких документах.

У місцевих органах управління освітою, охороною здоров'я та соціального захисту, якими, як правило, є відповідні структурні підрозділи місцевих органів державної виконавчої влади та органів місцевого самоврядування, необхідно отримати тендерну документацію щодо закупівлі послуг з будівництва закладу, до якої належать рішення про утворення тендерного комітету, звіти про результати проведення торгів, протоколи засідань тендерного комітету, інформаційні матеріали замовника й учасників (оголошення, запрошення, запити, роз'яснення, повідомлення тощо), документи, що підтверджують забезпечення тендерної пропозиції та забезпечення виконання договору про закупівлю, тендерні пропозиції учасників, відомості про які зафіксовані в протоколі розкриття тендерних пропозицій, укладені договори про закупівлю.

Замовником будівництва закладу у сфері охорони дитинства та відповідно стороною договору підряду може бути навчальний заклад, заклад охорони здоров'я, соціального захисту тощо або відповідний державний орган управління закладом (департаменти, управління, відділи освіти,

охорони здоров'я, соціального захисту місцевих органів державної виконавчої влади або органи місцевого самоврядування як засновники та/або органи, що здійснюють фінансування відповідних закладів, тощо).

У замовника та підрядника будівництва слідчому необхідно отримати:

- документи цивільно-правового характеру щодо виконання певного виду та обсягу будівельно-ремонтних робіт;
- документи бухгалтерського обліку та фінансової звітності, складені в процесі будівництва певного об'єкта;
- документи, що визначають економічну структуру та організаційно-правовий статус підприємств, установ та організацій, повноваження їх службових осіб.

З метою перевірки відомостей щодо можливої змови між підрядником будівництва та замовником про вчинення привласнення, розтрати чи заволодіння майном у процесі будівництва доцільно отримати і проаналізувати таку інформацію та документи:

– **від операторів і провайдерів надання телекомунікаційних послуг** (ПрАТ «Київстар», ПрАТ «ВФ Україна» та інші) інформацію щодо з'єднань номерів мобільного зв'язку службових осіб замовника та підрядника будівництва за певний період (але не більш за останні 3 роки), типу з'єднань (вхідних, вихідних дзвінків, нульових з'єднань, текстових повідомлень), ІМЕІ за цими номерами, дати, часу, тривалості та прив'язки до базово-передавальних станцій під час з'єднань;

– **від органів державної реєстрації актів цивільного стану, органів податкової служби, ДП «Національні інформаційні системи»** інформацію про державну реєстрацію всіх актів цивільного стану службових осіб замовника та підрядника будівництва, їх близьких родичів (державна реєстрація народження, шлюбу, розірвання шлюбу, народження дітей та зміна прізвища); витягів з Єдиного реєстру довіреностей стосовно довіреностей, які видавались та які надавались (повірені та довірителі) такими службовими особами, від імені юридичних осіб замовника та підрядника; відомості щодо отриманих ними доходів за певний період часу, перебування у складі засновників та на посадах керівників (бухгалтерів) інших юридичних осіб.

Джерелами доказів, що підтверджують перерахування коштів за виконані будівельні роботи та подальше заволодіння ними, у тому числі з використанням рахунків фіктивних суб'єктів підприємницької діяльності, є такі документи:

– **щодо відкриття та обслуговування рахунків в органах Державної казначейської служби України замовника будівництва**, з яких перераховувались бюджетні кошти за виконані будівельні роботи – документи справ з юридичного оформлення рахунків (зокрема, оригінали карток зі зразками підписів та відбитка печатки замовника будівництва), копії відповідних договорів про дистанційне обслуговування з використанням програмно-технічного комплексу «Клієнт Казначейства – Казначейство», які укладені між замовником будівництва та органом Державної казначейської служби України, що здійснює його розрахунково-касове обслуговування, первинні документи, що свідчать про зарахування на банківський рахунок та зняття з нього грошових коштів, відомості про рух коштів на рахунку, звіти органів Державної казначейської служби України щодо руху коштів на рахунку;

– **щодо відкриття та обслуговування рахунків в банківських установах підрядника будівництва**, на які перераховувались бюджетні кошти за виконані роботи – документи справ з юридичного оформлення рахунків, первинні документи, що свідчать про зарахування на банківський рахунок та зняття з нього грошових коштів (платіжні доручення, грошові чеки, замовлення на зняття готівки тощо) за певний період, відомості на паперових та магнітних носіях про рух коштів з розшифровкою контрагентів (назва підприємства, код ЄДРПОУ, у тому числі реквізити їх рахунків: номер рахунку, МФО банківської установи).

Відомості щодо допущених порушень під час будівництва навчальних закладів, закладів охорони здоров'я, соціальних послуг та інших у сфері охорони дитинства можуть бути зафіксовані **у матеріалах перевірок, державних фінансових аудитів (ревізій) контролюючих органів**, до яких належать Рахункова палата, Державна аудиторська служба України, Державна податкова служба України, Державне казначейство України, Державна архітектурно-будівельна інспекція України, органи внутрішнього аудиту місцевих органів державної виконавчої влади (місцевого самоврядування).

З огляду на вказане, під час розслідування кримінальних проваджень необхідно здійснювати тимчасовий доступ до актів ревізій (перевірок), аудиту контролюючих органів певного об'єкта

будівництва, його замовника та підрядника (субпідрядника), протоколів про вчинення адміністративних правопорушень, розрахунків розмірів заподіяної шкоди тощо [11, с. 293].

Як свідчить практика, отримані за результатами тимчасового доступу або на підставі запитів відповідно до ч. 2 ст. 93 КПК України документи щодо укладення та виконання договорів з будівництва закладів для дітей слідчими в установленому КПК України порядку здебільшого не оглядаються, наявна в них доказова інформація для подальшого планування слідчих дій не використовується.

У зв'язку із цим слідчому необхідно звертати увагу на необхідність **огляду таких документів зі складанням протоколу огляду** згідно з вимогами ст. 104 КПК України з метою фіксації у протоколі конкретної інформації, яка має доказове значення у кримінальному провадженні, зокрема наявних порушень при складанні проєктно-кошторисної та фінансової документації щодо будівництва об'єкта, ознак підробки таких документів [10].

У разі наявності підстав вважати, що замовник будівництва та підрядник (субпідрядник) не видадуть добровільно документи, навмисно їх змінять або знищать, доцільним є **проведення обшуків** відповідно до ст.ст. 234–236 КПК України:

- за місцем розташування організації підрядника будівництва (субпідрядників будівництва), його бухгалтерії, виробничих та складських приміщень;
- за місцем знаходження організації замовника будівництва;
- за місцем проживання посадових осіб (директора, головного бухгалтера) підрядника будівництва (субпідрядників будівництва).

Найефективнішим є проведення таких обшуків у всіх зазначених місцях одночасно, що позбавляє можливості винних осіб попередити один одного й сховати або знищити речі та документи, які мають доказове значення для кримінального провадження.

Згідно з вимогами ч. 1 ст. 236 КПК України з метою одержання допомоги з питань, що потребують спеціальних знань, слідчий, прокурор для участі в обшуку **має право запросити спеціалістів** [10]. Під час досудового розслідування кримінальних проваджень вказаної категорії такими спеціалістами можуть бути працівники органів Рахункової палати, Державної аудиторської служби України та Державної податкової служби України, що сприятиме більш швидкому встановленню фактів порушення фінансової дисципліни замовником, підрядником або субпідрядником будівництва та виявленню фактів привласнення чи розтрата майна.

Зокрема, працівники органів Державної аудиторської служби України за зверненням правоохоронних органів можуть брати участь у перевірках, що проводяться правоохоронними органами у підконтрольних установах та на інших об'єктах контролю, як спеціалісти.

Під час участі у перевірці спеціаліст використовує спеціальні знання і в межах компетенції надає консультації та відповіді на запитання, при цьому фіксує факти порушень законодавства щодо використання і збереження фінансових ресурсів, необоротних та інших активів, правильності визначення потреби в бюджетних коштах та взяття зобов'язань, стану і достовірності бухгалтерського обліку і фінансової звітності, визначає розмір заподіяної матеріальної шкоди (збитків) та посадові (службові) обов'язки, внаслідок дій або бездіяльності яких допущено порушення законодавства та завдано матеріальну шкоду (збитки) [9, с. 81].

Отримані внаслідок проведення комплексу слідчих дій фактичні дані забезпечують можливість притягнення особи, що вчинила привласнення, розтрата майна або заволодіння ним шляхом зловживання службовим становищем у сфері будівництва закладів для дітей до кримінальної відповідальності.

Висновки. Отже, виходячи з аналізу судової практики можливо визначити наступні найбільш поширені види розкрадань чужого майна у сфері будівництва: заволодіння коштами, що виділені для будівництва, шляхом зловживання службовою особою своїм службовим становищем; привласнення виділених на будівництво або закупівлю будівельних матеріалів коштів, шляхом зловживання службовим становищем; розтрата коштів, виділених на будівництво, шляхом зловживання службовим становищем.

Отже, усі елементи криміналістичної характеристики злочинів у сфері будівництва є надзвичайно важливими в контексті протидії досліджуваним кримінальним правопорушенням. На них обов'язково потрібно звертати увагу під час розслідування усіх категорій злочинів у сфері будівництва, оскільки будівельна галузь надзвичайно багатогранна та містить у собі складні взаємопов'язані процеси фінансового, матеріального, документального обігу, кожен з яких характери-

зується притаманними лише йому особливостями, закономірностями та прогалинами законодавчого забезпечення. Знаючи їх, злочинці вчиняють злочини, які за своєю сутністю є складними, продуманими та документально «захищеними». Тому, без знання специфіки проведення розрахункових операцій, ведення документації, правил бухгалтерського обліку, норм будівничої галузі, правил та порядку виконання окремих будівничих процесів правоохоронці не зможуть ефективно та якісно протидіяти злочинам у сфері будівництва. Навіть викрадення будівельних матеріалів, техніки, інструменту тощо потребує особливого підходу, оскільки предмет злочинного посягання теж особливий і, знаючи тонкощі криміналістичної характеристики, правоохоронці можуть активно розкривати злочини за гарячими слідами, працюючи з населенням та громадськістю, організаціями різного типу. Практична значимість криміналістичної характеристики злочинів у сфері будівництва та її елементів не викликає сумнівів, оскільки остання активно сприяє вибору раціональних напрямів розслідування, передусім при дефіциті наявної на момент виявлення злочину інформації.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Пясковський В.В., Черноус Ю.М., Іщенко А.В. Криміналістика: підручник / та ін. Київ: «Центр учбової літератури», 2015. 544 с.
2. Науково-практичний коментар до Кримінального кодексу України / за заг. ред. М.І. Мельника, М.І. Хавронюка. 9-те вид., перероб. і доп. Київ: Юридична думка, 2012. 1316 с.
3. Науково-практичний коментар до Кримінального кодексу України: у 2 т. / заг. ред. П.П. Андрушка, В.Г. Гончаренка, Є.В. Фесенка. Київ: Алерта; КНТ; Центр учбової літератури, 2009. Т. 1. 964 с.
4. Постанова Пленуму Верховного Суду України «Про судову практику у справах про злочини проти власності» від 06.11.2009 № 10. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0010700-09#Text>.
5. Запотоцький А.П. Значення криміналістичної характеристики злочинів у сфері будівництва для формування методики їх розслідування. *Вісник кримінального судочинства*. № 2. 2017. URL: <https://elar.naiu.kiev.ua/items/12b04569-f290-4567-92a7-b0deb6b6ef34/full>.
6. Вирок Кіцманського районного суду Чернівецької області. Кримінальна справа № 718/1743/15-к. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/54867234>.
7. Вирок Варвинського районного суду Чернігівської області. Справа № 731/513/16-к, провадження № 1-кп/731/1/2/17. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/65985169>.
8. Вирок Новозаводського районного суду міста Чернігова у справі № 751/3899/17-к Єдиний державний реєстр судових рішень URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/65784567>.
9. Запотоцький А.П., Вознюк А.А., Кучменко С.В. Розслідування привласнення, розтрати майна або заволодіння ним шляхом зловживання службовим становищем у сфері будівництва: методичні рекомендації. Київ: Нац. акад. внутр. справ, 2017. 78 с.
10. Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 13 квіт. 2012 р. № 4651-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text>.
11. Гловюк І. В. Тимчасовий доступ до речей і документів як захід забезпечення кримінального провадження, спрямований на збирання та перевірку доказів. *Порівняльно-аналітичне право*. 2013. № 3-2. С. 293–296.